

МАЛЧДЫН ЦАХИМ ХОРШОО

Төслийн дугаар Р174733

ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАЙ ХАРИЛЦАХ, ЗӨВЛӨЛДӨХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Боловсруулсан: МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
ЯАМ

2020 оны 10 сар

ГАРЧИГ

1.	Танилцуулга	4
2.	Оролцогч талуудтай урьдчилан харилцан зөвлөлдөх үйл ажиллагаа	8
3.	Оролцогч талуудыг тодорхойлох болон дүн шинжилгээ хийх.....	12
3.1.	Нөлөөлөлд өртсөн бүлгүүд	12
3.2.	Сонирхогч талууд.....	12
3.3.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй/эмзэг бүлгийн иргэд ба бүлэг	13
3.4.	Төслийн оролцогч талуудын хэрэгцээний хураангуй.....	13
4.	Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр	14
4.1.	Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийн зорилго ба цаг хугацаа	14
4.2.	Мэдээллийг ил тод болгоход санал болгож буй стратеги	15
4.3.	Зөвлөлдөх уулзалтын санал болгож буй стратеги.....	17
4.4.	Эмзэг бүлгийн иргэдийн үзэл бодлыг тусгах стратеги	18
4.5.	Хугацаа.....	18
4.6.	Санал зөвлөмжийг эргэн хянах.....	19
4.7.	Төслийн цаашдын үе шатууд	19
5.	Оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нөөц ба үүрэг хариуцлага	19
6.	Гомдол шийдвэрлэх механизм	20
6.1.	Гомдол шийдвэрлэх алхамууд ба хугацаа	21
7.	Хяналт үнэлгээ ба тайлан	23

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1	Оролцогч талуудтай урьдчилан зөвлөлдөх ба олон нийтийн хэлэлцүүлэг	8
Хүснэгт 2	Төслийн оролцогч талуудын хэрэгцээ	13
Хүснэгт 3	Төслийн мэдээллийг ил тод болгох	15
Хүснэгт 4	Төслийн зөвлөлдөх уулзалт.....	17
Хүснэгт 5	Үйл ажиллагааны хураангуй.....	18
Хүснэгт 6	Олон нийтийн гомдол шийдвэрлэх нэгжийн бүтэц.....	20
Хүснэгт 7	Гомдол шийдвэрлэх механизм	21

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

БОНХАТ	Байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын ажлын төлөвлөгөө
БОНХМБ	Байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын менежментийн бодлого
ЖАЙКА	Японы олон улсын хамтын ажиллагааны агентлаг
ИНБ	ИНБ Иргэний нийгмийн байгууллага
МАЗЭЭЭНТ	Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төсөл
НӨБ	Нөлөөлөлд өртсөн хүн/ бүлэг
ОНСГБН	Олон нийтийн санал гомдол барагдуулах нэгж
ОТХЗТ	Оролцогч талуудтай харилцах, зөвлөлдөх төлөвлөгөө
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТХН	Төсөл хэрэгжүүлэгч нэгж
ХХААХҮЯ	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

1. Танилцуулга

Малчдын цахим хоршоо төсөл нь 4 жилийн хугацаатай, 2,7 сая ам.долларын өртөгтэй төсөл юм. Энэхүү төслийн хөгжлийн зорилт нь дижитал технологи болон үйлчилгээг ашиглах замаар зорилтот газруудад алслагдсан малчдын амьжиргаа болон амьдралын чанарыг сайжруулахад оршино. Төслийг Япон Улсын Нийгмийн хөгжлийн сан санхүүжүүлэх ба Дэлхийн Банк удирдлагаар хангаж ажиллана. ХХАХҮЯам нь МААЭЗЭН болон Малчдын цахим хоршоо төслийг хамтад нь хэрэгжүүлж ажиллана.

Бүрэлдэхүүн 1: Ядуу малчдыг хоршоонд элсүүлэх (1.50 сая ам.дол). Уг бүрэлдэхүүний гол зорилт нь баталгаатай дижитал платформыг (цахим хоршоо) үүсгэж малчдыг мэдээллээр хангах, амьжиргааны үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах замаар малчдын байгууллагын нийгмийн оролцоог дэмжихэд оршино. Бодит байдал дээр хүн бүхний мэддэг хоршоодтой адил цахим хоршоо нь гишүүдийнхээ бизнесийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд хамтран ажилладаг хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэгчдийн сайн дурын холбоо юм. Тулгамдсан асуудлуудад хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр, боловсруулах тоног төхөөрөмжийн хүртээмж, тэдний бүтээгдэхүүнийг худалдан авагчийг олох, эсвэл тэдгээрийн тээвэрлэлтийг зохион байгуулах зэрэг хамаарна. Цахим орчинд хурал зохион байгуулах, шийдвэр гаргах, мэдээлэл солилцох зэрэг нь цахимаар явагдах бөгөөд интернэт платформ нь хоршооны эрэмбэлсэний дагуу хамтарсан арга хэмжээг гишүүддээ зохион байгуулахаар бүтээгдсэн байна. Бэлтгэл ажлын үеэр МХХТ-ийн хүртээмж болон хэрэглээг оролцуулан малчдын дунд байгаа жендерийн ялгаанд дүн шинжилгээ хийж цахим хоршоонд эмэгтэйчүүдийн оролцоог хангах арга замыг боловсруулна. Малчдын дижитал платформд итгэх итгэлцлийн асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд цахим хоршооны удирдлагын бүтэц, бүх оролцогч талуудын харилцаа болон үүрэг, хариуцлага, санал болгох дүрэм, платформоор дамжуулан авах үйлчилгээний хүртээмж болон төлбөр, мэдээллийн аюулгүй байдал зэрэг асуудлыг боловсруулахад төсөл оролцооны аргыг хэрэглэнэ. Удирдлагын бүтцийг боловсруулахдаа платформын санхүүгийн үйлчилгээний тохирох загварыг боловсруулахад анхаарал хандуулах хэрэгтэй. Энэхүү үйл явцад малчид болон бусад талууд оролцох нь малчид болон платформын бусад оролцогчдын хооронд итгэлцлийг үүсгэнэ.

Чадавхийг бэхжүүлэх: Энэ нь малчдыг шинэлэг байдлаар цахим хоршоонд элсүүлэх, технологийн өргөн дамжуулалтын дижитал сувгуудыг ашиглах, хөдөө аж ахуйн үйлчилгээг хүргэх, тэднийг орон нутгийн засаг захиргаатай холбох болон зах зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхийн тулд хувийн хэвшлийнхэнтэй бизнесийн холбоо үүсгэхэд нь туслана. Тогтмол хугацаанд ганцаарчлан уулзаж хамтран ажиллах тус оролцооны арга нь малаа оторлон бэлчээр сэлгэн явах бүхий л үед малчдын хоорондын холбоог хангаж, хүргэх болон үйлчилгээний хүргэлтийн чанарыг сайжруулна. Энэхүү бүрэлдэхүүн нь орон нутагтай холбоотой, соёлд нь тохирсон агуулгыг боловсруулах, дижитал платформоос малчдын хүртэх үр ашгийг хамгийн их байлгахын тулд тэдний бизнесийн үйл явцыг тохируулах зорилготой малчдыг сургах замаар чадавхийг нь бэхжүүлэх, мэдлэг түгээх үйлчилгээг сайжруулна. Төслийн хүрээнд тодорхой заасан цаг хугацаанд видео бүтээх, платформыг ашиглах, боловсруулах аж ахуй нэгжийн чанарын шаардлагыг хангах цөөн тооны малыг нөөц болгон нэгтгэх хамтын ажиллагааны талаар мэргэжлийн сургалтуудыг зохион байгуулна. Оролцооны аргыг ашиглаж байгаа нь тухайн агуулга нь малчдын хувьд хамааралтай, тэдний мэдлэгийн хэрэгцээнд тохирсон байх боломжийг бүрдүүлдэг. Чадавхийг бэхжүүлэх үйл ажиллагааны хэсгийн туршилтад эрдэм шинжилгээ судалгааны байгууллага, хөдөө аж ахуйн их дээд сургуулиуд, үндэсний зөвлөгөө мэдээлэл өгч туслах сургалтын төвүүд, ноолуурын салбарт хэрэгжиж байгаа төслүүд болон цуглуулагч, худалдан авагч, боловсруулагчдын сайн туршлага дээр суурилсан одоо байгаа мэдлэгийг ашиглана. Туршилтын хүрээнд бусад холбогдсон үйлчилгээ үзүүлэгчдийг платформ

ашиглан өөрсдийн үйлчилгээг сурталчлах болон платформын зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны хүрээнд өөрсдийн зорилгод нийцүүлэн платформыг хэрэглэх хэрэглээг нь нэмэгдүүлэх чиглэлээр чадавхижуулна.

Дижитал үйлчилгээний багц: Төслийн хүрээд дижитал үйлчилгээний багцыг боловсруулж, түгээхэд оролцооны аргыг ашиглана. Малчдын оролцоо, олон удаагийн санал зөвлөмжийг ашиглан төслийн хүрээнд орон нутгийн хэрэгцээнд нийцсэн, тохирох интерфэйсийг зохиохоор төлөвлөсөн Дижитал Грийнтэй хамтран дижитал үйлчилгээний багцыг боловсруулна. Энэхүү дижитал үйлчилгээний багцад орхигдсон, алслагдсан малчдад хүрэх, тогтвортой мал аж ахуйн менежмент, ноос ноолууран бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг сурталчлах, үнэ чанар болон малчид өөрсдөд нь хэрэгтэй гэж тодорхойлсон бусад мэдээллийг түгээх зэрэг дижитал шинэлэг санаачлагуудыг ашиглана. МХХТ-ийн шийдэлд мобайл аппликейшн, онлайн болон оффлайн видео, дуут бичлэг болон нэвтрэх боломжтой олон төрлийн төхөөрөмж, сүвгүүд (ухаалаг утас таблет, компьютер, туламжийн утас гэх мэт)-аас малчид тохиромжтой гэж тодорхойлсон, сонгоход тохиромжтой хандалттай сүвгүүдыг санал болгоно. Энэ дэд бүрэлдэхүүн нь малчид, мал аж ахуйн судлаачид, тус салбарын мэргэжилтэнүүд хамтарсан **Цахим сургалтын төв**-ийг үүсгэх ба энэ хүрээнд мал аж ахуйн бүтээмж болон мал үржүүлгийн талаарх нутгийн үүгүүл иргэдийн мэдлэгийн цахим номын санг үүсгэнэ. Мөн орон нутгийн түвшинд холбогдох зөвлөх үйлчилгээ үзүүлдэг одоо байгаа байгууллагуудтай тухайлбал, ХААИС болон Ноолуурын салбарын дугуй ширээний хэлэлцүүлэг (НСДШХ)-тэй хамтран ажилладаг бусад байгууллагуудтай түншлэл үүсгэх төлөвлөгөөтэй байна.

Бүрэлдэхүүн 2: Малчдыг зах зээлтэй холбох (1.00 сая ам.дол) Энэхүү бүрэлдэхүүн нь техникийн туслалцаа, энгийн байгууламж, бага хэмжээний үр өгөөжтэй дэд бүтэц, техникийн туслалцаа үзүүлэгчдээс өндөр чанартай үйлчилгээ авах байгууллагын гүйцэтгэлийн шалгуурт нь суурилсан цахим хоршоонд эргэлтийн хөрөнгө, бага хэмжээний үр өгөөжтэй дэд бүтцийг худалдан авах, хамтарсан үйлдвэрлэл болон зах зээлийн үйл ажиллагааны эргэлтийн хөрөнгө гэх мэт үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ. Бүтээмжийн арга нь ихэвчлэн одоо байгаа төрийн болон хувийн хэвшлийн оролцогчидын хооронд түншлэл байгуулах замаар явагдах ба цахим хоршоодын гол төвүүд дэх олон санал санаачлагуудыг нэгтгэх замаар шинэлэг үйл ажиллагааг зохион байгуулах ажлууд багтана.

Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ: Төслийн хүрээнд алслагдсан малчдад хүрч очих үйл ажиллагаа сайжруулах зорилгоор цахим хоршооны платформ дээрх тогтвортой мал аж ахуйн санхүүжилтийн бүтээгдэхүүний загварыг түрших болон түгээхэд одоо байгаа дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгчидтэй хамтран ажиллана. Мал аж ахуйн дижитал санхүүжилт нь бусад оролцогчид дахин ашиглах боломжтой байх ёстой.

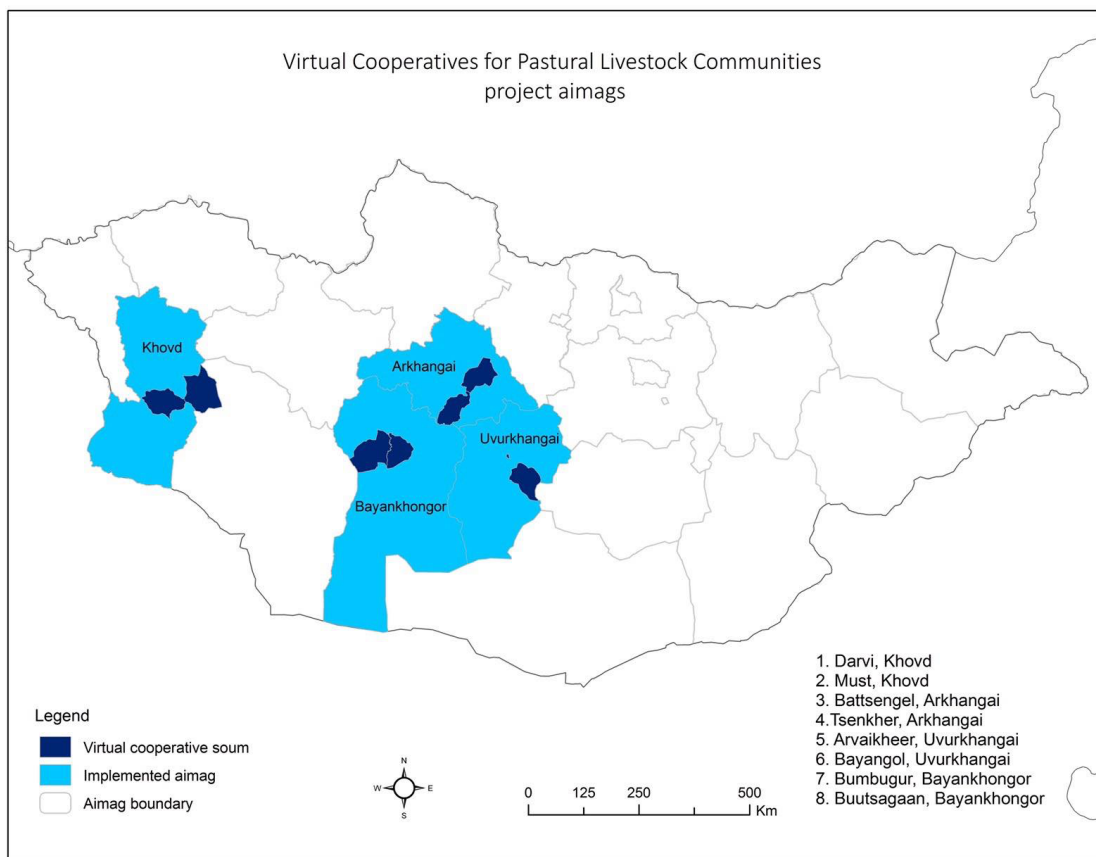
Мал аж ахуйн үйлчилгээ: Платформыг ашиглан үйлчилгээ үзүүлэхийн тулд төрийн болон хувийн хэвшлийн оролцогчидтой түншлэл үүсгэх шаардлагатай. Оролцогчдын үйлчилгээнд малын эрүүл мэндийн үйлчилгээ, зах зээлийн мэдээлэл (үнэ ханш, боловсруулалтын үйл явцын болон тэдний шаардлагын талаарх мэдээлэл), цаг агаар болон цаг уурын зөвлөгөө, дижитал төлбөрийн үйлчилгээ үзүүлэгчид, хоол тэжээлийн мэдээлэл эсвэл “Нэг эрүүл мэнд” нийгмийн арга хэмжээ зэрэг багтана. Нэгдсэн интерфэйс болон салангид байгаа үйлчилгээнүүдийг нэг цэгт төвлөрүүлсэнээр төрийн болон хувийн хэвшлийн үйлчилгээний нэгдмэл байдлыг хангаж чиглүүлэхэд туслана.

Зах зээлийн үйлчилгээ: Төслийн хүрээнд мал амьтны амьдрах орчин нөхцлийн хангах, тогтвортой

мал аж ахуйн туршлага, бэлчээрийн органик мал аж ахуй, шударга худалдаа болон хариуцлагатай эх үүсвэрийн механизмыг сурталчлах замаар өндөр үр ашигтай сүлжээнд оролцох цахим хоршоодыг бэлтгэнэ. Дэмжлэг нь зорилтот бүлгийн мал аж ахуйн үйлдвэрлэгчдэд чиглэх ба үүнд (i) тэдний бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулах; (ii) халамжийн системийн сүлжээ болон хариуцлагын талаарх туршлагыг шинжлэх ухаанд суурилсан арга барилтай болгох; (iii) амьтны гаралтай дээд зэргийн чанартай ширхлэгт бүтээгдэхүүнийг борлуулахын тулд гуравдагч судалгааны байгууллагаар баталгаажуулан гэрчилгээжүүлэх үйл явцийг бий болгох.

Бүрэлдэхүүн 3: Төсөл Хэрэгжүүлэх Дэмжлэг (US\$ 230,000). Энэхүү бүрэлдэхүүн хэсэг нь төслийн хэрэгжилтэнд дэмжлэг үзүүлнэ. Энэ нь Дижитал Грийний төслийн үйл ажиллагаа, дижитал үйлчилгээ үзүүлэгчид болон орон нутгийн чиглүүлэгч байгууллагуудын үялдаа холбоог дэмжинэ. Төслийн Менежментийн нэгж нь ХХААХҮЯ-ны удирдамжийн дагуу хэрэгжиж буй төслийн үүрэг гүйцэтгэгчийн чиг үүрэг, байгаль орчин нийгмийн хамгааллын менежмент, хяналт шинжилгээ үнэлгээг үр дүнтэй явуулах шаардлагатай ажилтан, тоног төхөөрөмжтэй байна. Уг бүрэлдэхүүн удаан хугацааны ажилтан, зөвлөх, үйл ажиллагааны зардал, техникийн туслалцаа (ТТ), сургалт, хяналт шинжилгээ ба үнэлгээний үйл ажиллагаа, суурь болон эцсийн үр дүнгийн үнэлгээ, мэдээлэл түгээх болон жилийн аудитийн үйл ажиллагаануудыг санхүүжүүлнэ.

Энэхүү төсөл нь Зураг 1-т үзүүлсэн Ховд аймаг (Дарви, Мөст сум), Архангай аймаг (Батцэнгэл, Цэнхэр сум), Өвөрхангай аймаг (Арвайхээр, Баянгол сум), Баянхонгор (Бөмбөгөр, Бууцагаан) зэрэг 4 аймгийн 8 суманд хэрэгжинэ.

Зураг 1 Төслийн зорилтот аймгууд

Архангай аймаг нь Монгол улсын төв хэсэгт, Хангайн нурууны хойд энгэрт оршдог бөгөөд зүүн хойд талаараа Булган, зүүн урд талаараа Өвөрхангай, урд талаараа Баянхонгор, баруун талаараа Завхан, баруун хойд талаараа Хөвсгөл аймагтай тус тус хиллэдэг. Өвөлдөө -30°C -аас -38°C хүрч, зундаа 25°C –аас 36°C дулаан байдаг. Тус нутагт өндөр уулархаг, ой, тайга болон хээрийн ургамлууд тархсан. Хангайн нуруунаас эх авсан Тамир, Чулуут, Хануйн томоохон голууд нь Өгий нуур, Холбоо нуур, Дөрөө нуур, Тэрхийн цагаан нуур болон Баян Улаан нуур руу цутгадаг. Аймгийн хамгийн өндөр цэг нь Харлагтайн сарьдаг бөгөөд далайн төвшнөөс дээш 3,529 метрт оршдог. 2019 оны байдлаар Архангай аймаг нь 94,324 хүн амтай, нийт газар нутаг нь 55,313 км², 19 сум, 101 багтай. Тус аймагт үндэсний цөөнх оршин суудаггүй, бүх оршин суугчид нь халх монголоор ярьж, харилцдаг.

Ховд аймаг нь баруун талаараа Хятад улс, баруун хойд талаараа Баян-Өлгий аймаг, зүүн болон зүүн хойд талаараа Завхан аймаг, өмнө талаараа Говь-Алтай аймагтай тус тус хиллэдэг. Нийт газар нутаг нь 76,000 км². Тус нутагт 7 том гол, 4 нуур болон Алтайн уулсын ихэнх хэсэг оршдог. Алтайн нурууд, байгалийн бэлчээрийн тархац газар нь далайн түвшнээс дээш 1200-4400 метрийн өндөрт оршдог. Ховд аймагт зундаа 40°C , өвөлдөө -30°C хүрдэг цаг уурын эрс тэс үүр амьсгалтай. Байгалийн ургамалжилтын бүс буюу амьдрах орчин нь говь цөл, тэгш тал, ухаа гүвээт тал, нам уулс, дундаж өндөр уулс, уулс хоорондын хотос хонхон, цав толгод, мөнх цаст уулс, мөсөн голоос бүрдэнэ. Гол мөрөн нь мөстлөгийн эвдрэлээс үүссэн хөндий дэх нуурууд болон Их нууруудын битүү ай сав руу урсдаг томоохон голууд руу цутгадаг. Нам доор газарт нь хуурай өтгөн тал, сөд өвс, үржил шимгүй бут сөөг давамгайлж, зүүн ба өмнөд хэсэгт цөл хээр, говь оршино. Хүн амын хувьд Ховд аймаг нь 29,800 хүн амтай бөгөөд хүн ам зүйн хувьд халх (28.1%), захчин (25.2%), казак (11.2%), урианхай (8.3%), өөлд (6%), дөрвөд (6.5%), мянгад (5.3%) болон бусад үндэстэн (2%) зэрэг үндэсний цөөнхийн өлгийн нутаг. Халх Монгол хэл нь зонхилох хэл хэдий ч Жаргалант, Ховд, Буянт болон Булган зэрэг сумууд казак хэлээр ярьдаг.

Баянхонгор аймаг нь хойд талаараа Хангайн уулархаг, модтой хэсэг, төв хэсгээрээ тал газар, өмнө талаараа Говь цөлийн хэсэг бүхий байгалийн хэв шинжтэй. Нутгийн хойд хэсгээр хар мод, өмнө хэсгээр заган ой зонхилно. Газар нутгийн нийт хэмжээ 115,977.80 км.кв болно. Их Богд уул нь уг аймгийн хамгийн өндөр цэг бөгөөд далайн түвшинээс дээш 3957 м өндөрт оршдог. Том хэмжээний нууруудаас дурьдвал Баянхонгор нуур, Орог нуур, Бөөн цагаан нуур энд байх ба олон зүйлийн шувууд цугладаг. Нутгийн хойд талаар олон тооны халуун, хүйтэн рашаан байх ба нийт 24 том, жижиг гол, 9 нуур, 8 том хэмжээний рашаан, 8 булаг, 32 жижиг хэмжээний рашаантай. Баянхонгор аймаг нь алт, зэс, нүүрс зэрэг эрдэс баялаг ихтэй. Харамсалтай нь уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас Онги гол, Улаан нуур зэрэг газрууд ширгээд байна. Баянхонгор аймагт халх хүмүүс зонхилон амьдардаг.

Өвөрхангай аймаг-ийн хойд хэсгээр Хангайн уулс, өмнөд хэсгээр Алтайн уулс оршдог. Нийт 62,895.33 км² газар нутагтай. Байгалийн ургамлын бүс нь хад, хадан цохио бүхий цөл хээр, тал хээр, боржин чулуугаар баялаг ойт хээрийн бүсээс бүрдэх бөгөөд эдгээр нь зарим төрлийн ховор, ховордсон амьтдын амьдрах орчныг бүрдүүлж өгдөг бут, мод бүхий өвс ургамалтай. Хамгийн халуундаа 44.8°C , хамгийн хүйтэндээ -47.5°C хүрдэг. Хүн ам зүйн хувьд 19 сум, 105 багт нийт 115,684 хүн тархан суурьшдаг. Хүйсийн харьцааны хувьд 100 эмэгтэйд 98 эрэгтэй ноогдоно. Тус аймагт үндэсний цөөнх оршин суудаггүй, бүх оршин суугчид нь халх монголоор ярьж, харилцдаг.

Төслийг мал аж ахуйн үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг сайжруулах, малчдын амьжиргааг дээшлүүлэхэд чиглэсэн байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын талаар бүхэлдээ үр өгөөжтэй төсөл болно гэж төсөөлж байна. Бүрэлдэхүүн 2-ийн хэсэг болох бодит хөрөнгө оруулалтад хашаа,

саравч, мал угаах баннан хоолой гэх мэт бага хэмжээний үр өгөөжтэй дэд бүтцийг бий болгох үйл ажиллагаа багтсан. Барилгын ажил төрөл, хэмжээнээс хамааран барилга угсралтын явцад гарч болзошгүй байгаль орчны нөлөөлөл нь бага хэмжээний, түр зуурын, орон нутгийн шинжтэй бөгөөд БОНХМБ-ын хүрээнд заасан барилгын ажлын сайн туршлагыг нэвтрүүлсэнээр хялбархан арилгах боломжтой. Мөн төслийн ажилтнуудын хөдөлмөрийн болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйтай холбоотой эрсдэл, мал аж ахуй болон ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор усны үр ашиг, бохирдолтой холбоотой асуудал, хүмүүс олноор цуглах болон мал үржилтэй холбоотой халдварт өвчин дамжих эрсдэл, мал үржүүлэгтэй холбоотой малын эрүүл мэнд, тогтвортой байдал зэрэг байгаль орчны асуудлууд үүсч болно. Эдгээр байгаль орчны асуудлууд нь ерөнхийдөө бага хэмжээний, орон нутгийн шинжтэй бөгөөд БОНХБ-ын хүрээнд заасан сайн туршлагыг нэвтрүүлсэнээр хялбархан бууруулж, арилгах боломжтой.

Төслийн хүрээнд шинэ дижитал шийдлийг ашигласнаар нийгэмд эерэг үр нөлөө үзүүлнэ гэж төсөөлж байна. Үүгээр зогсохгүй малчдын бусад оролцогчид, зах зээл болон үйлчилгээний харилцаа холбоог сайжруулахаас гадна мал аж ахуйн бүтээгдэхүүн ялангуяа ноос ноолуураас авах өрхийн орлого нэмэгдэх боломжтой. Төслийн хүрээнд айл өрхийг нүүлгэн шилжүүлэх, орлогын алдагдал бий болгохгүй ба үндэсний цөөнхөд аливаа сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

2. Оролцогч талуудтай урьдчилан харилцан зөвлөлдөх үйл ажиллагаа

Төслийн зураг төсөл, Байгаль орчин нийгмийн хамгааллын менежментийн бодлого (БОНХМБ) эцэслэхийн өмнө төслийн саналыг танилцуулан, төслийн зураг төсөл болон БОНХМБ-д эргэн санал зөвлөмжийг хүлээн авах зорилгоор олон салбарын төлөөллийг оролцуулан хэд хэдэн удаагийн зөвлөлдөх болон олон нийтийн хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан. Эдгээр үйл ажиллагааг Хүснэгт 1-д нэгтгэн харууллаа.

Хүснэгт 1 Оролцогч талуудтай урьдчилан зөвлөлдөх ба олон нийтийн хэлэлцүүлэг

Но.	Огноо ба Байршил	Оролцогч (ид)	Сэдэв	Үр дүн
1	2020 оны 9 дүгээр сарын 9 Цахимаар ярилцах	Батсүх, Мал эмнэлгийн ерөнхий газар, Мал амьтны эрүүл мэндийн албаны захирал Ханимхан, ХАА-н үйлдвэрлэлд ШУ-ны ололт нэвтрүүлэх төв. Эрхэмбаяр, Монголын Малзүйч, Үржүүлэгчдийн Холбооны Ерөнхийлөгч Алтантуяа, Монголын ХАА-н Хоршоологчдын Үндэсний Холбоо Дондогдорж, ХХАААҮЯ	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Малчдыг цахим хоршоонд татан оролцуулах нь нэлээд ярвигтай асуудал бөгөөд бодит амьдрал дээр малчдын олон хоршоо сайн ажилладаггүй. Эхний ээлжинд хоршоодыг цахим хоршоонд нэгтгэх бөгөөд дараагийн шатанд малчдыг хамруулах нь зүйтэй. Төслийн үзэл баримтлал, үйл ажиллагаа, стратегитэй санал нийлж байна.

2	2020 оны 9 дүгээр сарын 10 Цахимаар ярилцах	Батцэнгэлийн Болор-Эрдэнэ, Монголын Харилцаа холбоо, Мэдээллийн Технологийн Газрын дарга (ХХМТГ)	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, түүний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Засгийн газраас Хөдөө аж ахуйн салбарт үзүүлэх үйлчилгээг цахим засаглалын платформтой уялдуулах хэрэгтэй бөгөөд ХХААХҮЯ нь өөрийн дижитал үйлчилгээгээ үүнд нэгтгэхээр төлөвлөсөн болно. Олон үе шаттай хэрэгжүүлэх нь ухаалаг арга гэж үзэж байна: цөөн газарт эхний туршилтыг ("лаборатори") хийж ололт амжилтаа тодорхойлно; ХХААХҮЯ нь өөрийн платформыг хөгжүүлсний дараагаар амжилттай хэрэгжүүлсэн туршлагаудыг нэвтрүүлэх боломжтой.
3	2020 оны 9 дүгээр сарын 10 Цахимаар ярилцах	Цээлэйн Энх-Амгалан, Швейцарийн засгийн газрын санхүүжилттэй Ногоон алт төслийн менежер	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, түүний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлал, үйл ажиллагаа, баримтлах бодлоготой санал нийлж байна. Малчид бог, бод зэрэг холимог төрлийн малтай тул төрөлжүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй: Сарлагийн хөөврийг "З-р зэрэглэлийн ноолуур" -тай дүйцүүлдэг, ургамлын гарц бүхий бэлчээрт ээлтэй, ашиг шим сайтай.
4	2020 оны 9 дүгээр сарын 10 Цахимаар ярилцах	Эрико Тамура, ЖАЙКА-гийн Монгол дах төлөөлөгчийн газрын дарга	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, түүний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлалд санал нэгдэж хамтран ажиллах сонирхлоо илэрхийлсэн. Алслагдсан хөдөө орон нутагт сүлжээнд холбогдох нь бэрхшээлтэй бөгөөд зөвхөн аймгийн төвүүдэд энэ боломж бүрдсэн байдаг.
5	2020 оны 9 дүгээр сарын 10 Цахимаар ярилцах	Винод Ахужа, НҮБ-ийн ХХААБ-ын Монгол дахь суурин төлөөлөгч Мишагийн Амартогтох, Монголын мал амьтны эрүүл мэндийг тодорхойлох систем (МАЭМТС)	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Одоо байгаа төрөл бүрийн платформ, мэдээллийн санг нэгтгэх асуудлыг хөндсөн.
6	2020 оны 9 дүгээр сарын 16 Цахимаар	Энх-Ирээдүй, Хаан Банкны ЖДҮ-ийн бизнесийн алба, хэлтсийн дарга Билгүүн, Хаан Банкны	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлал, үйл ажиллагаа, баримтлах бодлоготой санал нийлж байгаа бөгөөд хэд хэдэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд хамтарч ажиллах сонирхлоо илэрхийлсэн.

	ярилцах	ЖДҮ-ийн бизнесийн алба, менежер Уламбаяр, Хас Банкны Иргэдийн банк хариуцсан захирал Алтанзул, TransCapital NBF1-ны Гүйцэтгэх захирал		
7	2020 оны 9 дүгээр сарын 16 Төв аймгийн Зуун мод сум	Зуун мод сумын малчид, нутгийн захиргааны албан хаагчид	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлал, үйл ажиллагаа, баримтлах бодлоготой санал нэгдэж байгаа бөгөөд дэмжиж ажиллана гэдгээ илэрхийлсэн. Малчдыг цахимжуулалтад хамруулах нь чухал асуудал юм.
8	2020 оны 9 дүгээр сарын 16 Төв аймгийн Эрдэнэ сум	Эрдэнэ сумын малчид, нутгийн захиргааны албан хаагчид, малчдын хоршоо	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлал, үйл ажиллагаа, баримтлах бодлоготой санал нэгдэж байгаа бөгөөд дэмжиж ажиллана гэдгээ илэрхийлсэн. Малчдыг цахимжуулалтад хамруулах нь чухал асуудал юм.
9	2020 оны 9 дүгээр сарын 17 Цахимаар ярилцах	Энхбат, Юнител Группийн Гүйцэтгэх захирал Жулдиз, Юнител Группийн Бизнесийн хөгжил, мэдээллийн шинжилгээний хэлтсийн менежер	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Тэд олон төрлийн програм, хэрэгслүүдийг ашиглахыг санал болгоход бэлэн бөгөөд, хамтран ажиллах сонирхолтой
10	2020 оны 9 дүгээр сарын 17 Цахимаар ярилцах	Жамсранжавын Чанцалням, , “Тогтвортой ноолуур төсөл”, Байгаль, зэрлэг амьтдыг хамгаалах нийгэмлэгийн Менежер, Монгол Жутта Реахг, Германы олон улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэг, Техникийн ахлах мэргэжилтэн Цоодолын Нямхүү, ХХААХҮЯ, НҮБ-ын ХХААБ, ICT/IT	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Дижитал хэрэгслийг ашиглах нь ирээдүйтэй; ноолуурын гарал үүслийг тогтоох бололцоог бүрдүүлэх (тус системийг ноолууранд амжилттай түршсан бөгөөд, мах боловсруулах үйлдвэрлэл эрхэлдэг хэрэглэдэг хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж хэрэглэдэг), ноолуурын чиглэлээр хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааг стандарттай уялдуулах; нөөцийн менежментийн уялдаа холбоо; ноолуурын салбарын тогтвортой байдлыг хангахад чухал ач холбогдолтой

		<p>Техникийн Зөвлөх</p> <p>Волоожийн Шинэнэмэх Тогтвортой ноолуурын платформ, НҮБХХ Монгол</p> <p>Жан Хинричс, АХБ-ны Байгаль орчин, байгалийн нөөц ба хөдөө аж ахуйн хэлтсийн Байгалийн нөөцийн ахлах эдийн засагч</p>		
11	<p>2020 оны 9 дүгээр сарын 17</p> <p>Улаанбаатар</p>	<p>Тацүя Хамада, Гүйцэтгэх захирал, Мобиком Корпорацийн</p> <p>Оюунчимэг, Мобиком Корпораци, Дижитал Бизнесийн хэлтсийн дарга</p> <p>Мөнхзориг, Мобиком Корпораци, МХХТ-ийн хэлтсийн захирал</p>	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Тэд өөрсдийн олон төрлийн програм, хэрэгслүүдийг ашиглахыг санал болгоход бэлэн бөгөөд, хамтран ажиллах сонирхолтой
12	<p>2020 оны 9 дүгээр сарын 18</p> <p>Цахимаар ярилцах</p>	Хиромичи Мияашита, Япон улсын Элчин сайдын яам	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, түүний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлалыг сайшаасан ЖАЙКА-гийн төслүүдтэй холбох хүсэлт
13	<p>2020 оны 9 дүгээр сарын 18</p> <p>Цахимаар ярилцах</p>	Байвалын Батхишиг, Тогтвортой Ноос, ноолуурын эвсэл, орон нутгийн захирал, Монгол	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, түүний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн загварыг дэмжсэн: Алслагдсан малчдыг дижитал хэрэгслийг ашиглан өртгийн сүлжээнд холбох; маш их боломж бий гэж үзсэн.
14	<p>2020 оны 9 дүгээр сарын 18</p> <p>Цахимаар ярилцах</p>	<p>Ганхуягийн Ням-Очир, Монголын Бэлчээр ашиглагчдын нэгдсэн холбооны гүйцэтгэх захирал</p> <p>Намуулан, Монголын Бэлчээр ашиглагчдын нэгдсэн холбооны сургалтын ажилтан</p>	Төслийн үзэл баримтлалыг танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	Төслийн үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэх боломжтой Тоон технологийг цаг тухайд нь ашиглах
15	<p>2020 оны 9 дүгээр</p>	Эрдэнэбаяр, ШУТИС-ийн Захирлуудын	Төслийн үзэл баримтлалыг	Төслийг дэмжихэд хангалттай мэдлэг, мэдээллийн нөөцтэй байх

	сарын 18 Цахимаар ярилцах	Зөвлөлийн дарга, багш Эрдэнэчулуун, ШУТИС-ийн Эдийн засгийн багш Батжаргал, ШУТИС-ийн Статистик ба математикийн эдийн засгийн багш	танилцуулж, тэдний санал бодлыг сонсож, зөвлөмжийг хүлээн авсан.	
--	-------------------------------------	--	--	--

3. Оролцогч талуудыг тодорхойлох болон дүн шинжилгээ хийх

Оролцогч талуудын харилцан зөвлөлдөх үр дүнтэй стратегийг боловсруулах, төслийн хамрагдалтыг хангах зорилгоор оролцогч талуудын зураглал, дүн шинжилгээ хийх арга барилыг хэрэгжүүлэн төслийн гол оролцогчдыг тодорхойлсон. Дараах хувь хүн, бүлэг болон байгууллагууд төслийн оролцогч талуудад тодорхойлогдсон. Үүнд:

- Төслийн шууд болон шууд бус, эерэг болон сөрөг нөлөөлөлд өртсөн эсвэл өртөх магадлалтай хүмүүс (“нөлөөлөлд өртсөн бүлгүүд” гэж нэрлэдэг),
- Төсөлд хамрагдах сонирхолтой хүмүүс (“бусад сонирхогч талууд”). Энэ бүлэгт Төслийн үр дүнд ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөх чадвартай болон тэдний ашиг сонирхол нь төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй хувь хүн ба бүлэг хамаарна.

Энэ нөхцөлд ядуу/ эмзэг бүлгийн иргэд болон бүлэг гэдэгт 200-аас доош малтай, янз бүрийн үйлчилгээ зах зээлд хүрэхэд бэрхшээлтэй алслагдсан бүс нутагт оршин суудаг малчдыг хамааруулна.

3.1. Нөлөөлөлд өртсөн бүлгүүд

Нөлөөлөлд өртсөн бүлгүүдэд төслийн шууд нөлөөлөлд өртөж болзошгүй орон нутгийн иргэд, олон нийтийн гишүүд, бусад талууд хамаарна. Тодруулбал дараах хувь хүн бүлгүүд энэ бүлэгт орно:

- Төсөл хэрэгжих орон нутгийн малчид
- Үйл ажиллагаа нь нөлөөлөлд өртөж болзошгүй малчдын хоршоо
- Үйл ажиллагаа нь нөлөөлөлд өртөж болзошгүй ноос ноолуур боловсруулагч, худалдан авагчид
- Үйл ажиллагаа нь нөлөөлөлд өртөж болзошгүй мал аж ахуйн үйлчилгээ үзүүлэгчид
- Ноолуурын компаниуд

Нөлөөлөлд өртсөн бүлгүүдийн ихэнх нь төсөл хэрэгжих аймагт байрлах бөгөөд халх монгол хэлээр ярьдаг. Эдгээр оролцогч талууд ТВ, олон нийтийн уулзалт болон мессежийг тэдэнтэй холбогдох хамгийн сайн арга гэж тодорхойлсон учраас төсөлд эдгээр хэрэгслийг ашиглана. Төслийн аймгуудад үндэсний цөөнхи байгаа нь нотлогдсон тохиолдолд холбогдох уулзалтыг орон нутгийн онцлог, соёлд нийцсэн байдлаар зохион байгуулна.

3.2. Сонирхогч талууд

Зарим оролцогч талууд төслийг түүний байршил, байгалийн болон бусад нөөцтэй ойролцоо байх, эсвэл төсөлд хамрагдаж буй талууд болон салбаруудаас шалтгаалан сонирхдог. Түүнээс гадна иргэний нийгмийн болон төрийн бус байгууллагууд нь төслийн орон нутгийн болон хүн амын

байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын шинж чанаруудын талаар гүнзгий мэдлэгтэй байж болох бөгөөд ХХААХҮЯ-ыг үнэлгээний процессын үед анхаарах, чиглүүлэх зорилгоор эрсдэл, боломжит үр нөлөө болон боломжийг тодорхойлоход туслаж болно. Зарим бүлэг нь төсөлд оролцож буй салбар (тухайлбал, дижитал үйлчилгээ үзүүлэгчид болон МХХТ-ийн компани гэх мэт)-аас үүдэн төслийг сонирхдог бол зарим нь төсөлд дэмжлэг үзүүлэхийн тулд төрөөс санхүүжилт гаргах учраас мэдээлэл авахыг хүсч байдаг.

Төслийн сонирхогч талуудад:

- Орон нутгийн засаг захиргаа
- ТББ болон ИНБууд
- МХХТ-ийн компаниуд
- Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгчид
- Судлаачид

3.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй/эмзэг бүлгийн иргэд ба бүлэг

Төслийн үр нөлөөг ойлгохгүй эсвэл өөрсдийн тулгамдсан асуудлыг илэрхийлж чаддаггүй хөгжлийн бэрхшээлтэй/эмзэг бүлгийн иргэд, бүлгүүдэд төслийн үр нөлөө харьцангуйгаар буурч болно гэдгийг ойлгох нь маш чухал. Үүнд дараах хүмүүс багтана:

- 200 болон түүнээс доош малтай ядуу өрх
- Эмэгтэйчүүд
- Залуус
- Өндөр настан
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн
- Үндэстний цөөнх болон ялгаатай хэл соёлтой цөөнх бүлэг

Ядуу өрхүүд нь төслийн талаар мэдээлэл өгөх аливаа олон нийтийн уулзалтанд оролцох нөөц боллоцоо хомс байдаг учраас тэдний оролцоо, хамрагдалтыг хангах үүднээс төлөвлөсөн унаа, хоолны зардлыг өгөх нь боломжит арга юм. Гэсэн хэдий ч төслийн зүгээс уулзалт зөвлөгөөний материалыг хүртээмжтэй байдлаар, тухайн орон нутгийн хэл дээр хүргэх байдлыг хангаж ажиллана. Төсөлд хөгжлийн бэрхшээлтэй бол эмзэг бүлгийнхэнийг анхаарах асуудлыг оруулах нарийвчилсан стратегийг энэхүү бичиг баримтын бүлэг 4.4-т багтаасан болно. Төслийн бүсэд үндэсний цөөнхи байгаа эсэхийг тодорхойлох түргэвчилсэн судалгааг хийж гүйцэтгэх ба төслийн аймгуудад үндэсний цөөнхи байгаа нь нотлогдсон тохиолдолд холбогдох уулзалтыг орон нутгийн онцлог, соёлд нийцсэн байдлаар зохион байгуулна.

3.4. Төслийн оролцогч талуудын хэрэгцээний хураангуй

Хүснэгт 2 Төслийн оролцогч талуудын хэрэгцээ

Оролцогч бүлгүүд	Үндсэн шинж чанарууд	Хэлний шаардлага	Тохирох мэдээлэл дамжуулах хэрэгсэл	Тусгай хэрэгцээ (хүртээмж, том хэмжээтэй хэвлэх, хүүхэд асрах, уулзалт хийх цаг)
Нөлөөлөлд өртсөн иргэд / бүлгүүд	Малчид болон малчдын байгууллага нь ихэнхдээ гадаад	Албан ёсны хэл – Халх монгол ба криллээр бичнэ.	Мессеж Хэвлэмэл материал	Өглөөгүүр малаа бэлчээдэг тул үдээс хойш уулзалт хийх

	хэл, компьютерийн мэдлэг хязгаарлагдмал		Нүүр тулсан уулзалт	Том хэмжээтэй хэвлэх Задгай орон зай
Сонирхогч талууд	Төслийн талаар хангалттай мэдлэгтэй ТББ, ИНБ болон хувийн хэвшлийн компаниуд	Албан ёсны хэл – Халх монгол ба криллээр бичнэ.	Сургалт Ганцаарчилсан эсвэл цахим уулзалт Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн/ олон нийтийн сүлжээний нийтлэл	Онцлох зүйлгүй
Хөгжлийн бэрхшээлтэй/ эмзэг бүлэг	Эх үүсвэр болон мэдээлэл авах боломж хязгаарлагдмал эмэгтэйчүүд, залуус, ахмад настангууд, 200-аас доош малтай ядуу өрх, үндэсний болон хэлний цөөнх	Албан ёсны хэл – Халх монгол ба криллээр бичнэ. Үндэсний цөөнх байгаа газар тухайн нутгийн хэл болон аялгаар	Нүүр тулсан уулзалтууд Хэвлэмэл материал	Харааны бэрхшээлтэй иргэд Бриалаар /товгор үсгээр хэвлэсэн материал шаардаж болзошгүй Ахмад настангуудтай чанга ярих шаардлага гарна Ядуу өрх болон өрхийн гишүүд нь унаа хоолны дэмжлэг авах шаардлагатай байж болно. Үндэсний болон хэлний цөөнх нь нутгийн хэл дээр орчуулахыг болон соелын хувьд тохиромжтой байрыг шаардаж болзошгүй

4. Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр

4.1. Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийн зорилго ба цаг хугацаа

Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийн (ОТОХ) гол зорилго нь оролцогч талуудын оролцоонд системтэй хандах хандлагыг бий болгох бөгөөд ингэснээр ХХААХҮЯ-нд төслийн үр ашгийг хүртэгсэд, сонирхогч талууд болон хөгжлийн бэрхшээлтэй болон эмзэг бүлгийнхэнтэй илэн далангүй, бүтээлч харилцааг бүрдүүлэх, хадгалахад туслана. ОТОХ-тэй байх нь ХХААХҮЯ-нд байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын эрсдэл болон үр нөлөөний талаарх төслийн зохих

мэдээллийг оролцогч талуудад цаг хугацаанд нь, цогц хүртээмжтэй хэлбэрээр хүргэх боломжийг олгоно. Сайн туршлагын хандлагыг бий болгохын тулд төслийн хүрээнд оролцогч талуудтай харилцах харилцаанд дараах зарчмыг баримтална:

- *Нээлттэй байдал ба төслийн хэрэгжилтийн туршид үргэлжлэнэ:* Төслийн олон нийтийн хэлэлцүүлгийг гадны чиглүүлэг, хөндлөнгийн оролцоогүй, дарамт сүрдүүлэггүйгээр төсөл үргэлжлэх хугацааны туршид нээлттэй хэлбэрээр зохион байгуулна.
- *Зарлал мэдээлэл түгээсэн оролцоо ба эргэх холбоо:* Мэдээллийг бүх оролцогч талуудад болон тэдний хооронд тохиромжтой хэлбэрээр хүргэж түгээнэ; оролцогч талуудын санал хүсэлтийг хүлээн авч тулгамдсан асуудалд дүн шинжилгээ хийх, тулгамдсан асуудал, санал хүсэлтийг шийдвэрлэх боломжийг олгодог.
- *Хүртээмжтэй болон мэдрэг байдал:* Төсөлд оролцох үйл явц олныг хамарсан хүртээмжтэй байдаг. Бүх оролцогч талуудыг тухайн нөхцөл байдлын зөвшөөрөгдсөн хэмжээнд хэлэлцүүлэгт оролцохыг уриална. Бүх оролцогч талуудыг тэгш хүртээмжтэй байдлаар мэдээллээр хангана. Оролцогч талуудын хэрэгцээг тодорхойлоход анхаарч мэдрэг байх нь оролцооны аргуудыг сонгох үндсэн зарчим юм. Эмзэг бүлгийнхэн, ялангуяа эмэгтэйчүүд, залуучууд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, угсаатны бүлгүүдэд онцгой анхаарал хандуулна.
- *Уян хатан байдал:* Ковид-19-ийн улмаас нийгмийн харилцаанд орохдоо тодорхой зайнаас харьцах шаардлага гарч байгаа нь уламжлалт оролцооны аргыг ашиглах боломжгүй нөхцөл байдалд хүргэх тул төсөл нь бусад харилцааны хэлбэр, түүний дотор интернэтийн янз бүрийн хэлбэрт дасан зохицох ёстой.

Төслийн хэрэгжилтийн туршид эдгээр оролцогч талууд МААЭЗЭН төслийн вэбсайт¹, гарын авлага материал, биечлэн уулзах гэх мэт мэдээллийн ялгаатай хэрэгслээр дамжуулан жилд хоёр удаа шинэчлэсэн мэдээллийг өгнө.

4.2. Мэдээллийг ил тод болгоход санал болгож буй стратеги

Төслийн оролцогч талуудтай үр дүнтэй, ач холбогдол бүхий хэлэлцээр хийхийн тулд ХХААХҮЯ янз бүрийн арга хэрэгслийг ашиглана. Төслийн зураг төсөл боловсруулах зөвлөлдөх уулзалтын үеэр малчил, төрийн хаагчид зэрэг оролцогч талууд мэдээлэл авах, санал солилцох хамгийн үр дүнтэй, ашиглаж болох арга хэрэгсэл нь ТВ, мессеж болон олон нийт уулзалт гэж тодорхойлсон. Түүнчлэн эдгээр арга хэрэгслээс гадна төслийн оролцогч талуудад мэдээллийг ил тод болгох зорилгоор МААЭЗЭНТ-ийн хэвлэлийн мэдээ, ХХААХҮЯ-ны вэбсайт болон бусад олон нийтийн сүлжээний вэбсайтуудыг ашиглана. ХХААХҮЯ нь төслийн нөлөөлөлд өртсөн талуудын төслийн байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын гүйцэтгэлтэй холбоотой асуудал, санал гомдолд цаг тухайд нь хариу өгөх болно. Энэ зорилгоор Гомдол санал шийдвэрлэх механизмыг байгуулж төслийн оролцогч талуудтай өргөн хүрээнд харилцах болно.

Хүснэгт 3 Төслийн мэдээллийг ил тод болгох

Но.	Оролцогч талууд	Ил тод болгох мэдээллийн жагсаалт	Аргачлал	Байршил/ Давтамж	Хариуцах эзэн
-----	-----------------	-----------------------------------	----------	------------------	---------------

¹ МААЭЗЭН төслийг хэрэгжүүлэх ба энэхүү төслийн хэрэгжилтэд мөн оролцох тул төслийн одоо байгаа нөөц боломжийг Цахим хоршоолол төсөлд мөн ашиглана.

1	Төслийн үр ашиг хүртэгсэд	БОНХ-ын хэрэгслийг оролцуулан төслийн талаарх мэдээлэл, төслийн үр ашиг, Гомдол шийдвэрлэх механизм	Уулзалтын мэдээлэл Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах Хэвлэмэл материал	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	Байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын мэргэжилтэн
2	Орон нутгийн засаг захиргаа	Төслийн үр ашгийг багтаасан төслийн мэдээлэл ба шинэчлэлтүүд	Уулзалтын мэдээлэл Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах Хэвлэмэл материал	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн
3	Ноос ноолуур боловсруулагч болон худалдан авагчид	Төслийн мэдээлэл, боломж ба шинэчлэлт	Уулзалтын мэдээлэл Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум болон Улаанбаатар/ Улирал тутам	Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн
4	Мал аж ахуйн үйлчилгээ үзүүлэгчид	Төслийн мэдээлэл, боломж ба шинэчлэлт	Уулзалтын мэдээлэл Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум болон Улаанбаатар/ Улирал тутам	Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн
5	ТББ болон ИНБүүд	Төслийн мэдээлэл, боломж ба шинэчлэлт	Уулзалтын мэдээлэл Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум болон Улаанбаатар/ Улирал тутам	Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн
6	Орон нутгийн засаг захиргааны оролцогч талууд	Төслийн мэдээлэл, боломж ба	Уулзалтын мэдээлэл	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум болон Улаанбаатар/	Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн

		шинэчлэлт	Фейсбүүк гэх мэт платформоор нийтийн сүлжээнд нийтлэл оруулах Хэвлэмэл материал	Улирал тутам	
--	--	-----------	--	--------------	--

4.3. Зөвлөлдөх уулзалтын санал болгож буй стратеги

Оролцогч талуудын зөвлөлдөх уулзалт нь удаан хугацааны бүтээлч, үр өгөөжтэй харилцааг хөгжүүлдэг. Энэ нь ХХААХҮЯ-нд төслийн үйл ажиллагаа болон үр дүнгийн талаар оролцогч талуудын санаа зовж байгаа асуудлыг ойлгоход туслах бөгөөд үүнийг нь төслийн үр ашиг, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд ашиглана. Мөн энэ нь эрт шатанд байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын эрсдэл, үр нөлөөг тодорхойлсоноор урьдчилан сэргийлэх, нэн даруй арилгах боломжийг олгодог. Цахим хоршооны төсөлд ганцаарчилсан болон цахим уулзалт, бүлгийн ярилцлага, чухал асуудлаар мэдээлэл солилцох ярилцлага болон зөвлөлдөх санал асуулга зэрэг хэлбэрийг ашиглана.

Хүснэгт 4 Төслийн зөвлөлдөх уулзалт

Но.	Оролцогч талууд	Зөвлөлдөх уулзалтын сэдэв	Хэрэглэсэн арга	Байршил/ Огноо	Хариуцах эзэн
1	Төслийн үр шимийг хүртэгчид	Төслийн танилцуулга, төлөвлөсөн үйл ажиллагааны мэдээлэл, холбогдох эрсдэл ба бууруулах арга хэмжээ Төслийн явц Төслийн үр дүн ба гол ололт амжилт	Бүлгийн ярилцлага Олон нийтийн арга хэмжээ Чухал мэдээлэл солилцох ярилцлага	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	ТХН
2	Орон нутгийн засаг захиргаа	Төслийн явцын шинэчлэсэн мэдээлэл Төслийн хамтын ажиллагааны боломж Төслийн үр дүн ба гол ололт амжилт	Төслийн явцын сургалтууд Чухал мэдээлэл солилцох ярилцлага	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	ТХН
3	Ноос ноолуур боловсруулагч болон худалдан авагчид	Төслийн явц Төслийн хамтын ажиллагааны боломж	Олон нийтийн арга хэмжээ Сургалт	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	ТХН
4	Мал аж ахуйн үйлчилгээ үзүүлэгчид	Төслийн явц Төслийн хамтын ажиллагааны	Олон нийтийн арга хэмжээ	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/	ТХН

		боломж	Сургалт	Хагас жил тутам	
5	ТББ болон ИНБууд	Төслийн явц Төслийн хамтын ажиллагааны боломж	Олон нийтийн арга хэмжээ	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	ТХН
6	Орон нутгийн засаг захиргааны оролцогч талууд	Төслийн явцын шинэчлэсэн мэдээлэл Төслийн хамтын ажиллагааны боломж	Ганцаарчилсан уулзалт	Төсөл хэрэгжиж байгаа сум/ Хагас жил тутам	ТХН

4.4. Эмзэг бүлгийн иргэдийн үзэл бодлыг тусгах стратеги

Төслийн эмзэг бүлгийн малчин өрхийг чадавхижуулах, эмэгтэйчүүдийг дэмжих зэрэг тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд ХХААХҮЯ нь эдгээр хүмүүсийн төслийн оролцогч талуудын уулзалтанд оролцох, төсөлтэй холбоотой мэдээ мэдээллийг хүлээн авахад учирч болзошгүй саад, бэрхшээлийг тодорхойлсон. Төслийн мэдээллийг ил тод болгох, оролцогч талуудын зөвлөлдөх тогтолцоог эмзэг бүлгийн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тулгардаг бэрхшээл, сул талуудтай зохицуулдаг бөгөөд МААЭЗЭНТ-ийн ТХН нь эдгээр оролцогчдын хэрэгцээнд тохирох тусгай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Зарим эмзэг бүлгийн өрхүүдэд уулзалтын газар ирэх тээврийн хэрэгсэл байхгүй эсвэл тэднийг эзгүйд орлох ажилтан байхгүй тохиолдолд ТХН нь төслийн мэдээлэл дамжуулах сургалт, оролцогч талуудын уулзалтыг тэдний шаардлагад нийцсэн, тэдэнтэй ойр байршилд зохион байгуулах, тээврийн хоолны мөнгөн дэмжлэг зэрэг зарим тусламжийг үзүүлж болно. Монголд хүйсийн харьцаагаар эмэгтэйчүүд нь эрэгтэйчүүдээс их бөгөөд эмэгтэйчүүд санхүүгийн эх үүсвэр болон үйлчилгээ ашиглах боломж хязгаарлагдмал байдаг нь тэднийг өөрсдийн тулгамдсан асуудлаа ярих зорилгоор олон нийтийн уулзалтанд оролцоход ихээхэн саад болдог. Энэ байдал нь тэднийг олон нийтийн мэдээллийг илүү авах боломжтой эрэгтэй найз болон нөхрөөрөө дамжуулан аливаа мэдээллийг авахад хүргэдэг. Энэ асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд төслийн хүрээнд эмэгтэйчүүд болон бусадтай адил мэдээлэл авах боломжгүй залуучуудад зориулж гарын авлага бэлтгэнэ. Үүнтэй адил хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд нь тухайн байранд хүрч очих боломжгүйгээс оролцогч талуудын уулзалт зөвлөгөөнд оролцохоос татгалздаг. Энэ асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд төсөл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй болон ахмад настай хүмүүс оролцоог хангасан оролцогчдод ээлтэй, багтаамжтай газар үйл ажиллагааг зохион байгуулж болно. Үндэсний болон хэлний цөөнх нь нийгмийн болон хэлний бэрхшээлээсээ болж мэдээлэл авах асуудалтай тулгарч болзошгүй.

4.5. Хугацаа

Хүснэгт 5 Үйл ажиллагааны хураангуй

Төслийн үе шат	Төлөвлөсөн үйл ажиллагаа	Хугацаа	Хариуцах эзэн
Эхлэл үе шат	Төлөвлөсөн үйл ажиллагаа болон гомдол шийдвэрлэх механизм зэргийг багтаасан төслийн мэдээллийн зөвлөгөөн	Төсөл эхэлсэнээс хойш 60 хоног	ТХН

Хэрэгжилтийн үе шат	Олон нийтийн уулзалт, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн нийтлэл, мессеж зэрэг янз бүрийн хэлбэрийг ашиглан төслийн явцын мэдээлэл	Төслийн хэрэгжилтийн хугацаанд хагас жил тутам	ТХН
Хаалтын үе шат	Төслийн үр дүн ба гол ололт амжилт Төслийн хяналт шинжилгээний дүн	Төслийн сүүлийн жилд	ТХН

4.6. Санал зөвлөмжийг эргэн хянах

Төслийн үр шимийг хүртэгсэд болон оролцогч талууд тулгамдсан асуудал болон санал зөвлөмжөө МААНЭЗЭНТ-ийн вэбсайт, олон нийтийн цахим хуудас болон орон нутаг дах төлөөлөгчийн газраар дамжуулан илэрхийлэх боломжтой. Санал хүсэлт, зөвлөмжийг хүлээн авсаны дараа ТХН-ийн Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн дээр тэдгээрийг төвлөрүүлэн цааш холбогдох мэргэжилтэнгүүд рүү илгээх ба тохирох хариуг гарсаны дараа ХХНМэргэжилтэн хувь хүний захидал, олон нийтийн уулзалт, мессежээр зэрэг янз бүрийн арга хэрэгслийг ашиглан эргэн оролцогч талуудтай холбогдоно.

4.7. Төслийн цаашдын үе шатууд

Төслийг боловсруулж эхлэхдээ оролцогч талуудад мэдээлж байсан шиг төслийн байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын тайлан, оролцогч талуудын оролцооны төлөвлөгөөний болон гомдол шийдвэрлэх механизмын хэрэгжилтийн талаар тайлагнаж байх болно. Төслийн тайланг жил бүр Монгол хэлээр бэлтгэж оролцогч талуудад хүргэнэ. Мөн түүнчлэн орон нутгийн уулзалт, төрөл бүрийн уулзалт, ярилцлага зохиох байдлаар төслийн үйл явц, тайланг оролцогч талуудад хүргэнэ.

5. Оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нөөц ба үүрэг хариуцлага

Төслийн зохицуулагчийн удирдлаган дор МААНЭЗЭНТ-ийн Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн нь оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааг хариуцаж зохион байгуулна. Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэнтэй төслийн байгаль орчин нийгмийн хамгааллын мэргэжилтэн, бусад нэмэлт ажилтан болон захиргааны туслах хамтран ажиллана. Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах эх үүсвэрийг төсөвт тусгасан байна. Хариуцсан ажилтаны холбоо барих мэдээлэл: Болдбаатарын Цэлмэг, Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн. Цахим хаяг: tselemeg.lcp@gmail.com, Утасны дугаар: +976 70104042

Оролцогч талуудын хэлэлцээр, зөвлөлдөх үйл ажиллагааг зохион байгуулах тохиолдолд уг арга хэмжээг хариуцсан ажилтан нь үйл ажиллагаа тус бүрт дараах мэдээлэл болон бичиг баримтыг бүрдүүлэх үүрэгтэй. Үүнд:

- Зөвлөлдөх үйл ажиллагааны огноо, байршил
- Зөвлөмжөөний зорилго (Тухайлбал, БОНХМБ-ын шаардлагын талаар мэдээлэл хүргэх, төслийн шинэчлэлт болон төслийн хэрэгжилтийн талаар оролцогч талуудын саналыг авах гэх мэт)

- Зөвлөлгөөний төрөл (Ганцаарчилсан уулзалт, сургалт, бүлгийн ярилцлага, цахим холбоо эсвэл уулзалт гэх мэт)
- Оролцогчдын тоо, хүйсээр ангилсан мэдээлэл
- Зөвлөлдөх үйл ажиллагааны үеэр тараасан материалын жагсаалт
- Оролцогчдын санал хүсэлтийн тойм
- Эргэн хянах шаардлагатай зүйлс гэх мэт

6. Гомдол шийдвэрлэх механизм

Оролцогч талуудын гомдлыг цаг тухайд нь үр дүнтэй шийдвэрлэх нь төслийн үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг бий болгоно. Ялангуяа энэ нь төслийн менежмент болон оролцогч олон нийтийн бүлгийн хооронд харилцаа бий болгох, бэхжүүлэх үйл явцад дэмжлэг болох бөгөөд завсардлыг арилгаж, нийтлэг ойлголтыг бий болгосноор төслийн менежментийг тухайн бүс нутагт үр дүнтэй хэрэгжихэд туслана. Одоогийн байдлаар ХХААХҮЯ нь Байгаль орчин, Нийгмийн Хамгааллын талаар тусгайлсан бодлого байхгүй. ДБ-ны Хамгааллын Бодлогын журамд зааснаар ХХААХҮЯ нь Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөлөлд зориулсан Олон Нийтийн Гомдол Шийдвэрлэх Нэгж (ОНГШН) байгуулахыг шаарддаг бөгөөд төслийн нөлөөлөлд өртсөн хүмүүсд тохирсон гомдол шийдвэрлэх журмыг бий болгох шаардлагатай. ГШМ нь нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс / талуудын асуудал, гомдлыг цаг тухайд нь хурдан шуурхай шийдвэрлэх бөгөөд үүний тулд жендэрийн бодлогод нийцсэн, соёл ёс заншлын хувьд зохистой, нөлөөлөлд өртсөн хүмүүст үнэ төлбөргүй нэвтрэх боломжтой, ойлгомжтой, ил тод үйл явцыг ашиглана. Энэхүү ГШМ нь Байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын ОНГШН-ээс бүрдэх бөгөөд түүнийг ТХН-ийн Байгаль орчны мэргэжилтэн удирдан зохицуулна. Төсөлтэй холбоотой гомдол саналыг МААЭЗЭН төслийн вебсайт, төслийн утас 70104042 болон ХХАХҮЯ-амны тусгай дугаар 109-р тогтмол хүлээж авч, шийдвэрлэнэ. ОНГШН-ийн бүрэлдэхүүнийг Хүснэгт 6-д жагсаан харууллаа.

Хүснэгт 6 Олон нийтийн гомдол шийдвэрлэх нэгжийн бүтэц

1	ТХН Байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын мэргэжилтэн
2	ТХН Хяналт шинжилгээ, үнэлгээний мэргэжилтэн
3	Specialist ТХН Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн

ОНГШТ-ийн дараах үүрэг хариуцлагуудтай байна. Үүнд:

- Гүйцэтгэгч нь ирсэн санал гомдлыг шууд ОНГШН-д ирүүлэхийг зааварлана. Үүний нэгэн адил ОНГШН нь орон нутгийн захиргааны хэлтсүүдэд шууд ирэх санал гомдлыг хамтран зохицуулна,
- Ирүүлсэн гомдлыг тэмдэглэн авч, хүлээн авсан огноог мэдээллийн санд оруулах ба гомдлыг хүлээн авснаа Гүйцэтгэгч эсвэл холбогдох талуудад мэдэгдэх ёстой.
- Гомдлыг шалгаж, түүний үнэн зөвийг тодорхойлж, асуудлын эх үүсвэр нь төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой эсэхийг үнэлж, зохих залруулга арга хэмжээ, хариуцах хүмүүсийг олж тодорхойлох,
- Хянан шалгах ажиллагааны үр дүн, авсан арга хэмжээний талаар Нөлөөлөлд Өртсөн Хүмүүс (НӨХ)-д мэдээлэх,
- Өргөдөл гомдлыг орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагуудаас шилжүүлсэн тохиолдолд тогтоосон хугацаанд гомдлын хяналт шалгалтын байдал, үйл ажиллагааны талаар орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагуудад урьдчилсан тайлан хүргүүлэх.
- Гүйцэтгэгчийн тодорхойлсон залруулга арга хэмжээ, шинэчлэгдсэн байдлыг хянах,

- Шаардлагатай бол нэмэлт хяналт шалгалт хийж, гомдлын шалтгаан дахин үүсэхгүй байгаа эсэхийг шалгаж үзэх.

Энэхүү Гомдол Шийдвэрлэх Механизм (ГШМ) нь төслийн мэдээллийг цаг тухайд нь мэдээлэх замаар нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс / талуудын ирүүлсэн санал хүсэлт, гомдлыг шийдвэрлэх үр дүнтэй арга барилыг бүрдүүлэх бөгөөд төслийн бүх түвшний томилогдсон ажилтнуудын холбоо барих мэдээллийг олон нийтэд ил болгож санал, гомдол гаргахад нээлттэй байлгах боломжийг бүрдүүлнэ.

Нөлөөлөлд өртсөн хүмүүсийн гомдлыг эхлээд ТХН-ийн Байгаль Орчны Мэргэжилтэнд хүргүүлнэ. Тэдгээрээс ирсэн шийдэгдээгүй гомдлыг ОНГШН-д өгч төсөл хэрэгжиж буй газар бүрийн төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавина. ОНГШН нь санал гомдлын үр дүнг тодорхойлж, гомдлыг хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор гомдлыг шийдвэрлэнэ; үүнээс хэтэрсэн гомдлыг НӨХ зохих шатны шүүхэд шилжүүлнэ. ТХН нь хүлээн авсан бүх гомдлын бүртгэлийг хөтлөх бөгөөд үүнд: гомдол гаргагчийн холбоо барих хаяг, гомдлыг хүлээн авсан огноо, гомдлын шинж чанар, зөвшин хэлэлцсэн залруулах арга хэмжээ, шийдвэрлэсэн огноо, эцсийн үр дүн зэргийг багтаана.

6.1. Гомдол шийдвэрлэх алхамууд ба хугацаа

Гомдол Шийдвэрлэх алхамууд ба хугацааг Хүснэгт 7-д дараах байдлаар харуулав.

Хүснэгт 7 Гомдол шийдвэрлэх механизм

Алхам 1	ГШМ-д оролцох. Хэрэв ямар нэгэн асуудал гарвал НӨХ тухайн асуудлаа гэрээлэгчтэй шууд шийдвэрлэх, гомдол байвал Олон Нийтийн Гомдол Шийдвэрлэх Нэгж-д шууд мэдээлэх, эсвэл Баг, сумын удирдлагууд гэх зэрэг өөрт нь харилцахад хялбар удирдлагуудтай харилцах. Гомдлыг МААЭЗЭНТ-ийн вэб хуудас болон олон нийтийн хэрэгслээр дамжуулан гаргаж болно. Хэрвээ интернэт байхгүй тохиолдолд орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагуудад бэлэн байгаа урьдчилан боловсруулсан цаасан маягтыг ашиглан гомдлоо гаргах боломжтой.
Алхам 2	ОНГШН-д ирэх албан ёсны гомдол. Баг/сумын түвшинд гомдол гарвал, баг/сумын төлөөллүүд ОНГШН-д гомдлыг аман болон бичгэн хэлбэрээр хүргэнэ. Аман гомдлыг ОНГШН бичгэн тэмдэглэл хийж бүртгэх ёстой. ОНГШН нь гомдол бүрийн хамааралтай эсэхийг шалган үнэлэх ёстой. Хэрэв гомдол хамааралгүй бол, жишээлбэл асуудал гомдол нь төслийн хамрах хүрээнээс гаднах зүйлстэй холбоотой байх тохиолдолд, ОНГШН нь ажлын тав хоногийн дотор НӨХ-д тодорхой хариу өгөх болно.
Алхам 3	ОНГШН-ийн Гомдол Шийдвэрлэсэн Шийдвэр. ОНГШН нь хамааралтай гомдлыг бүртгэнэ. ОНГШН нь ТХН-ийн Байгаль Орчны Мэргэжилтний дэмжлэгтэйгээр асуудлыг судалж шийдвэрлэх алхамууд хийнэ. Энэ нь гүйцэтгэгчийг залруулга арга хэмжээ авахыг зааварчлах бөгөөд шийдвэрлэх хугацаа болох долоо хоногийн хугацаанд гүйцэтгэгч нь шийдвэрлэх шийдийг хэрэгжүүлж, үр дүнг ОНГШН-д хүргүүлнэ.
Алхам 4	Оролцогч талуудын уулзалт. Хэрэв Здахь Шатны үед ОНГШН нь шийдэл олж чадахгүй эсвэл НӨХ нь санал болгосон шийдэлд сэтгэл хангалуун бус байвал Здахь Шат дууссанаас хоёр долоо хоногийн дотор холбогдох сумын засаг Даргын нэрэмжит бүх холбоотой оролцогч талуудын дунд уулзалтыг ОНГШН зохион байгуулна. Уулзалтын үр дүнд бүгдэд нийцсэн шийдэлд хүрч, үүрэг хариуцлага болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг тодорхойлсон байх ёстой. Гүйцэтгэгч нь долоо хоногийн хугацаатайгаар эдгээр шийдлүүдийг хэрэгжүүлж үр дүнг ОНГШН-д хүргүүлнэ.

Алхам 5	Аймгийн Засаг Даргын шийдвэр. Хэрэв оролцогч талуудын дунд зохион байгуулсан уулзалтын үр дүнд шийдэлд хүрч чадаагүй, НӨХ нь сэтгэл хангалуун бус байвал ОНГШН нь холбогдох аймгийн засаг даргатай уулзаж шийдэл гаргах.
---------	--

Төслийн гомдол хянан шийдвэрлэх механизмыг хэрэгжүүлэх зардал нь 5000 ам.доллар байна.

Дэлхийн банкны Тусгай Үүрэг. Хэрэв аймгийн Засаг дарга гомдлын талаар шийдвэр гаргаж чадахгүй бол ОНГШН нь ДБ-нд мэдэгдэж, ДБ нь асуудлыг шийдвэрлэх тусгай үүргийг эхлүүлнэ. Хэрэв НӨХ үүнээс гарах үр дүнд нь сэтгэл хангалуун бус хэвээр байгаа бол орон нутгийн шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Дэлхийн Банкны Санал Гомдол Шийдвэрлэх Үйлчилгээ (ДБСГШҮ). Дэлхийн Банкны санхүүжилтээр хэрэгжүүлж байгаа төсөл нь иргэд, олон нийтэд сөрөг нөлөө үзүүлсэн эсвэл нөлөөлж болзошгүй гэж иргэд үзэж байгаа тохиолдолд ДБСГШҮ нь иргэд, олон нийтийг ДБ-нд шүүд гомдол гаргах нэмэлт арга замыг санал болгодог. ДБСГШҮ нь Дэлхийн Банкны хариу үйлдэл, хариуцлагыг дээшлүүлж, гомдлыг цаг алдалгүй шалгаж, хариу арга хэмжээ авах болон хамтарч ажилласнаар амуудал, шийдлийг хурдан шуурхай тодорхойлоход нөлөөлдөг.

ДБСГШҮ-ний хариуцлагын механизм. Үүнээс гадна нөлөөнд өртсөн хүмүүс холбоо барих буюу гомдлоо ДБ-ны ГШҮ-д дараах хаягуудаар дамжуулан өгөх боломжтой бөгөөд мэдээллийг дэд төслийн талбай дахь самбарт байршуулдаг.

СГШҮ нь дараах гомдлыг хүлээн авдаг:

- ДБ-ны дэмжлэгтэй хэрэгжиж байгаа төсөлтэй холбоотой (ОУСБХБ эсвэл ОУХН)
- Дэлхийн Банкнаас санхүүжүүлсэн төслийн үйл ажиллагаа өөрт нь сөргөөр нөлөөлсөн гэж үзэж байгаа хүн эсвэл олон нийтээс гаргасан өргөдөл
- Дэлхийн Банкны санхүүжилтээр байгуулсан гэрээний дагуу худалдан авах ажиллагааны талаар тендер, боломжит тендерт оролцогчоос ирүүлсэн өргөдөл

Гомдол нь заавал:

- Гомдлын үндсэн агуулгыг тодорхойлох
- Төслийн сөрөг нөлөөл (лүүд) ийг тодорхой зааж өгөх
- Гомдол гаргаж буй хүнийг тодорхойлж, нууцийг шаардсан эсэхийг тодруулах
- Гомдлыг тухайн төслийн нөлөөлөлд өртсөн хүн (хүмүүс) эсвэл олон нийтийн төлөөлөгчөөр ирүүлсэн эсэхийг тодорхойлох
- Гомдлыг нийтийн төлөөлөгч ирүүлсэн тохиолдолд түүний нэр, гарын үсэг, холбоо барих хаяг, төлөөлөгчийн бүрэн эрхийн талаар бичгээр өгсөн нотолгоог оруулна
- Нотлох баримт шаардлагагүй боловч гомдлыг хянаж шийдвэрлэхэд тустай байж болно. Гомдлын хэсэгт хүмүүс тухайн гомдлыг хэрхэн шийдвэрлэх боломжтой гэж үзэж байгаа саналаа оруулах боломжтой. Хүсэлтийн дагуу гомдол гаргагчийн хувийн мэдээллийг нууцлах болно. Дэлгэрэнгүй зааврыг <http://www.worldbank.org/grs> дээрээс авна уу.

СГШҮ нь гомдлыг англи хэл дээр эсвэл гомдол гаргасан хүний тухайн улсын албан ёсны хэл дээр хүлээн авдаг. (ДБ-ны Гомдлыг шийдвэрлэх үйлчилгээний гомдлын хуудсыг Хавсралт 3-т тусгасан).

СГШҮ-т мэдүүлгийг дараах хаягаар илгээнэ үү:

Email: grievances@worldbank.org

Fax: +1-202-614-7313

Letter: The World Bank Grievance Redress Service (GRS)
MSN MC 10-1018
1818 H St NW
Washington, DC 20433, USA

7. Хяналт үнэлгээ ба тайлан

МАНЭЭЭНТ-ийн ТХН нь хяналт шинжилгээг ерөнхийд нь хариуцах бөгөөд ХШҮ-ний (a) талбар дах төслийн үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг тогтмол хянах; (b) төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцын тайланг бэлтгэх ; (c) мэдээллийг хянах, баталгаажуулах; (d) төслийн үйл ажиллагаанд төслийн үр шимийг хүртэгсэд болон олон нийтийг сэтгэл ханамжтай байлгах зорилгоор оролцогч талуудын оролцооны судалгааг зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ. Төслийн үр шимийг хүртэгсэд болон оролцогч талууд тулгамдсан асуудал болон санал зөвлөмжөө МАНЭЭЭНТ-ийн вэбсайт, олон нийтийн цахим хуудас болон орон нутаг дах төлөөлөгчийн газраар дамжуулан илэрхийлэх боломжтой. Санал хүсэлт, зөвлөмжийг хүлээн авсаны дараа ТХН-ийн Харилцаа холбоо, нөлөөллийн мэргэжилтэн дээр тэдгээрийг төвлөрүүлэн цааш холбогдох мэргэжилтэнгүүд рүү илгээх ба тохирох хариуг гарсаны дараа ХХНМэргэжилтэн хувь хүний захидал, олон нийтийн уулзалт, мессежээр зэрэг янз бүрийн арга хэрэгслийг ашиглан эргэн оролцогч талуудтай холбогдоно.

Төслийн хэрэгжилтийн туршид техникийн туслалцаа үзүүлэгч болон чиглүүлэгч байгууллагатай хуваалцсан төслийн бичиг баримт, тайланд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд шаардлагатай мэдээллийн эх үүсвэрийг багтаасан байх ёстой. Төслийн хэрэгжилтийн туршид МАНЭЭЭНТ-ийн ТХН нь хагас жил тутам Байгаль орчин нийгмийн хүрээний ажлын төлөвлөгөөний биелэлтийг хянасан тайланг бэлтгэн хүргүүлсэн байна. КОВИД 19 цар тахлын улмаас үйл ажиллагааны хязгаарлалт хэвээр үргэлжилсэн тохиолдолд оролцогч талуудыг хамарсан болон хяналт шинжилгээнд тохирох өөрчлөлтүүдийг оруулна. Төслийн хэрэгжилтийн явцад шаардлагатай тохиолдолд БОНХС10-ын шаардлагатай нийцүүлэн Банкны зөвшөөрөлтэйгээр Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрт тодорхой хугацаанд шинэчлэл хийж байх шаардлагатай. Төсөлтэй холбоотой үйл ажиллагаа болон түүний хуваарьт аливаа томоохон өөрчлөлт орсон тохиолдолд Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрт зохих ёсоор тусгах хэрэгтэй. Төслийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн олон нийтийн оролцооны үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг жилийн туршид МАНЭЭЭНТ-ийн вэбсайт болон олон нийтийн сүлжээний хуудас зэрэг төрөл бүрийн хэрэгслийг ашглан оролцогч талуудад хүргэнэ.